

**MOEDERS
ZULLEN
NOOIT**

KATIXA AGIRRE

UIT HET SPAANS VERTAALD DOOR
MARIOLEIN SABARTE BELACORTU

zirimiri press

DEEL EEN
SCHEPPING

1. De openbaring

Ga naar binnen, kinderen, het komt allemaal goed.

EURIPIDES, *Medea*

Het gebeurde midden in de zomer.

Donderdagnmiddag.

Die dag liep het kindermisje door het hek om het huis in Armentia als iemand die de poorten van de hel opent: met tegenzin en met rode wangen. Zoals altijd waren haar vier vrije uren op donderdag te snel voorbijgegaan. Ze heette Mélanie en was al negen maanden in Vitoria om Spaans te leren en erover na te denken wat de ‘volgende stap’ in haar leven zou zijn. Ze deed het hangslot om het achterwiel van haar fiets, probeerde de modder van haar sandalen te schrappen en ging stilletjes het huis binnen. Er was geen geluid te horen; ze wierp een snelle blik in de keuken, de zitkamer en de kamer die dienstdeed als atelier van mevrouw. Niets. Dat was gunstig. Nu kon ze even aan de jongen denken met wie ze de hele middag had doorgebracht en die haar had voorgesteld een fietstochtje te maken door het Salburuapark. Hij was wel leuk, maar.

Ze schreeuwde niet, riep haar werkgeefster niet, deed heel stil omdat ze dacht dat de tweeling misschien nog sliep, al was de kans daarop klein, ze wist toen al dat de kinderen van het minste of geringste wakker werden. Maar als het wonder was geschied en de tweeling inderdaad nog vredig lag te slapen, kon ze misschien een douche nemen, een lange, warme, opwekkende douche. Haar short en haar enkels zaten onder de modder. Toen ze zich met de jongen, die ze net had leren kennen, in het gras had laten vallen, had ze niet gemerkt dat de grond vochtig was.

Ze trok haar sandalen uit en liep de met vloerbedekking beklede trap op. Daar, op de bovenste tree, voelde ze de vibratie. Als er direct hierna niet iets was gebeurd, zou ze die meteen weer zijn vergeten. Ze zou het zelf omschrijven als vluchtinstinct: ze zag zichzelf op haar fiets keihard de heuvel af rijden zonder ook maar een keer achterom te kijken. Het was niet voor het eerst dat ze die aanvechting had sinds ze in dat huis werkte, maar ook nu gaf ze er niet aan toe. Dat kon ze toch niet doen! In plaats daarvan liep ze verder de gang in. Ze kwam bij de deur van de slaapkamer van haar werkgevers, die op een kier stond. Ze hield haar adem in. Ze ging stilletjes naar binnen en zag twee pakketjes op het ouderlijk bed liggen, die bijna helemaal verdwenen onder een dekbed, de twee hoofdjes waren amper zichtbaar. Het was de tweeling, ieder met gesloten ogen. Naast hen, op een met gestreepte stof beklede stoel, zat hun moeder, Alice Espanet, in nachthemd en met één blote borst. De linker.

Het kindermeisje, een au pair van tweeëntwintig uit Orléans die tot dan toe een vrolijk en ietwat nuffig meisje was geweest, zei niets, of herinnert het zich niet. Ze liep er dichter

naartoe, dat wel, hevig trillend. En terwijl ze die vijf stappen zette, de ene nog onheilspellender dan de andere, raakte haar hoofd helemaal leeg. Ze keek niet naar de moeder, ze kon het niet. Voor het eerst in haar korte leven voelde ze zich leeg, uitgewist, in rook opgegaan, afwezig.

Ze raakte de pakjes heel even aan. Een halve seconde was genoeg. De tweeling bewoog niet, sliep ook niet. Paarse lipjes, koude huid. Allebei naakt. Het laken nog nat.

‘Nu zijn ze veilig,’ zei de moeder op rustige toon, maar Mélanie schrok zich rot toen ze haar stem hoorde, ze vond het een gruwelijke, onverdraaglijke stem.

En hoe ze erbij zat was nog erger: kalm, bijna apathisch, onbeweeglijk.

Het meisje greep de telefoon die op het nachtkastje stond – ze herinnert zich niet dat ze het deed, maar zo ging het –, dezelfde telefoon als waarmee ze altijd naar Frankrijk belde op de zeer schaarse momenten dat ze alleen was. Nu vroeg ze angstig om een ambulance, een leger politieagenten, een paar brandweerlieden, wat dan ook, zo snel mogelijk, alstublieft. Het gesprek werd opgenomen en daarom weten we dat het twee minuten duurde, er waren communicatieproblemen en er klonk gekreun, gehuil en ongeloof, maar alles wijst erop dat Alice Espanet in die tijd geen spier vertrok, niet van haar stoel kwam en haar linkerborst niet bedekte.

Eindelijk begrepen ze aan de andere kant van de lijn hoe ernstig de zaak was, en de machinerie kwam op gang: binnen de kortste keren, al leek het een eeuwigheid, stroomde het huis in Armentia vol mensen. Het was een groot, maar bescheiden huis dat Alice Espanet en haar man iets minder dan vier jaar eerder eindelijk hadden betrokken, na allerlei

tegenvallers als gevolg van het weinig fatsoenlijke gedrag van een bepaalde ster-architect. Toen de chaos begon, zat Mélanie buiten op het trapje naar de voordeur te wachten en krabde, met haar armen om haar knieën geslagen, de modder van haar enkels. Ze namen haar mee naar de keuken, waar ze op een stoel moest gaan zitten. Er werden haar vragen gesteld, zij probeerde ze te beantwoorden, maar ze kon amper ademen, laat staan spreken. Iemand gaf haar een glas water, een andere vriendelijke hand reikte haar een wit pilletje aan, ze slikte het door zonder te vragen wat het was.

Urenlang werd de voorgevel van de villa verlicht door de koplampen van ambulances en auto's van de Ertzaintza.* Uit de verte kon je denken dat er een feestelijk housewarming plaatsvond, er kwamen heel wat burens, joggers en passanten op af. Het was een voor Vitoria zeldzaam warme zomermiddag, uitermate geschikt voor een heksenbijeenkomst in de openlucht. Behalve Mélanie wilde niemand naar zijn huis terugkeren, en al helemaal niet toen de geruchten toenamen en steeds gruwelijker werden.

De vader, Ricardo voor zijn klanten en Ritxi voor zijn vrienden, arriveerde maar tien minuten eerder dan de rechter-commissaris, zijn huid nat van een hele dag zweten. Op hetzelfde moment dat Mélanie, na haar vrije middag, het huis binnenging, was hij in een auto met chauffeur uit Madrid vertrokken. Hij moest aanzien dat de lichaampjes van de tweeling in enorme grijze zakken werden gestopt. Ook was hij er getuige van hoe zijn vrouw, die snel een legging en een wijd T-shirt had aangeschoten, in de politieauto werd gestopt.

* Ertzaintza: autonoom politiekorps in Baskenland. (Noot van de vertaalster)

Ze had geen handboeien om en dat stelde Ritxi min of meer gerust. Hij riep één keer haar naam, maar de vrouw keek niet om. Ze zat kaarsrecht in de auto, een Eurydice van zout.

Ze noemden hem de naam van een ziekenhuis. De zevende verdieping. Psychiatrisch onderzoek. Later kreeg ook hij een wit pilletje aangeboden, maar hij sloeg het met zijn hand weg, misschien ligt het nog onder de bank in de zitkamer.

Niemand heeft hem zien huilen.

Het kindermisje liep naar hem toe om te zeggen dat ze bij een vriendin ging slapen.

Bij wijze van antwoord sloeg Ritxi nogmaals met zijn hand in de lucht en Mélanie wilde er al op haar fiets vandoor gaan, zoals ze eigenlijk had moeten doen voordat ze de ouderlijke slaapkamer was binnengestapt. Maar ook nu was het onmogelijk. Ze moest mee naar het politiebureau, er viel nog veel te bespreken. Ze bleef er tot ze geen tranen meer overhad en de politie het welletjes vond. Toen ging ze er wel vandoor. Kort daarna verliet ze het land en verhuisde ze naar Parijs, waar ze een tijdlang werk probeerde te vinden als actrice. Toen ze veertien maanden later te horen kreeg dat ze moest getuigen in de rechtszaak, kreeg ze een angstaanval.

Ritxi had geen ouders. Zijn enige broer woonde in de Verenigde Staten. Hij weigerde alle hulp die hem door dienstdoende psychologen en bereidwillige vrienden werd aangeboden. Hij wilde thuisblijven, hij wilde alleen zijn. Hij was zo stellig dat ze hem na middernacht alleen moesten laten. Op het politiebureau konden ze wel tot de volgende ochtend wachten voor zijn verklaring.

In de tussentijd stonden zijn telefoons uit.

De volgende ochtend om ongeveer acht uur presenteerden er

zich twee ertzaina's* bij het huis in Armentia. De Amerikaans eikenhouten deur werd voor hen geopend door Ritxi, die er kalm uitzag. 'Eigenlijk veel te kalm,' verklaarde een van de agenten later. Ze vonden het heel vervelend om hem op zo'n moment te moeten lastigvallen, maar zijn verklaring was van cruciaal belang, hij moest met hen mee komen en een paar vragen beantwoorden. De man vroeg de agenten hem twee minuten de tijd te geven om een ander overhemd aan te trekken – hij droeg nog steeds het overhemd van gisteren, met Madrileens zweet en al – en liet hen binnen.

Zo gezegd, zo gedaan, en even later waren ze klaar om te vertrekken.

Het bericht kwam te laat op de redacties en de avondedities konden er niet mee openen, maar de volgende dag sloeg het in als een bom: het was midden in de zomer en de media zetten hun tanden zo begerig in die kluif dat het het enige agendapunt werd. In dit tweede decennium van de eenentwintigste eeuw is moord namelijk een zeldzaamheid bij ons: hoogstens iets wat mannen hun vrouw of hun ex-vrouw aandoen. Iets als een onoverkomelijk, technisch minimum. Vandaar dat sommige moorden zo veel nieuwsgierigheid, kliks en waarderingcijfers opleveren, met name moorden die duidelijk niet door mannen op hun vrouw of ex-vrouw zijn gepleegd.

Het gerucht kwam mij natuurlijk ook ter ore. In eerste instantie probeerde ik het nieuws te negeren, naar een ander kanaal te switchen, de bladzij om te slaan, het raam dicht te

* Ertzaina: politieagent behorende tot de Ertzaintza. (nvdv)

doen. Als iemand er in mijn aanwezigheid over begon, probeerde ik op een ander onderwerp over te gaan, dat het toch zo warm was, zo ongebruikelijk warm, en ik klampte me eraan vast om het gesprek in andere banen te leiden.

Bijna iedereen begreep dat het geen onderwerp was waar je in mijn bijzijn over moest spreken. Maar er zijn altijd mensen zonder inlevingsvermogen: bij de slager, bij de kapper, bij een trouwpartij, overal eigenlijk.

Het was sowieso een delicaat onderwerp en gezien mijn toestand helemaal. Zelf wist ik niet hoe ik het bericht moest opvatten, en dus negeerde ik het. Het was een actieve, bewuste inspanning, een uitdaging die tamelijk succesvol voor me verliep.

Maar twee weken later was alles totaal anders.

Twee weken nadat Alice Espanet haar tweeling – vermoedelijk – had vermoord, was die gebeurtenis voor de media en de weldenkende burgers al veranderd in een grijze, glibberige herinnering. Bij het huis in Armentia verlepten de bloemen die daar door brave zielen waren achtergelaten en verloren de aan de kinderen cadeau gegeven speelgoedberen hun glans. Zelf was ik op grote afstand van het hele gedoe: ik zat gevangen op de pas geopende verloskundige afdeling van het ziekenhuis in Basurto. De prostaglandinetampon begon effect te sorteren en ik voelde de eerste weeën.

Daar lag ik dus, gekoppeld aan een monitor, vlak voor een kunstmatig opgewekte bevalling, in afwachting van een onvoorstelbare pijn of, in de woorden van de psychoanalytica Helene Deutsch, ‘een orgie van masochistisch genot’. (In de afgelopen maanden had ik alles gelezen over bevallingen wat me maar in handen kwam, dus ook dit soort kletsboek.)

In mijn geval, het kon ook niet anders, was er geen sprake van genot of masochisme en al helemaal niet van wat voor soort orgie dan ook.

Ik kreeg wel geheel onverwacht een openbaring. Een openbaring die niet zozeer bepalend was voor mijn leven (laten we het zo maar uitdrukken, uit respect voor de zoon die op het punt stond geboren te worden) als wel voor de komende twee of drie jaar.

De functie van weeën vóór een bevalling is niet duidelijk: de een heeft het over een Bijbelse vloek, de ander over een door de vrouwonvriendelijke maatschappij geconditioneerde pijn. Afgaande op het schaarse wetenschappelijke bewijs kun je zeggen dat de fysiologie van de bevalling nog een grote onbekende is voor de geneeskunde, zoals vaak wanneer het vrouwenlichaam in het geding is. De een beweert dat die specifieke pijn de enige manier is waarop het lichaam direct toegang heeft tot de paleocortex, de primitieve hersenen. Die eerste hersenen hebben we met de ene laag rationaliteit na de andere bedekt, totdat de neocortex was gevormd, onze moderne hersenen; en als we de neocortex inschakelen, wordt baren een onmogelijke missie. We moeten terug naar het reptielenbrein, terug naar de jungle, de gesproken taal vergeten en ook het feit dat we in staat zijn op twee benen te lopen: alleen zo kun je serieus baren, door de evolutie te vergeten en miljoenen jaren terug te reizen in de tijd. De functie van die pijn is: de neocortex knock-out slaan, hem op non-actief stellen zodat we ons machtige gorilla's in de Afrikaanse jungle kunnen voelen.

Het is maar een theorie, maar misschien verklaart die waarom ik de eerste vroedvrouw die me een ruggenprik wilde

geven op die toon antwoordde. Dat mens wilde me door middel van haar verdoving uit het oerwoud weghalen. In feite was ze echt een lieve vrouw, ze noemde me ‘mijn duifje’.

‘Goed gewerkt, mijn duifje, de baarmoederhals is verstreken en je hebt al drie centimeter ontsluiting. Zodra je wilt, brengen we je naar beneden voor de ruggenprik.’

‘Nee, verdomme, nee!’

Zoals ik al zei, op dat moment was ik een vrouwtjesgorilla in het oerwoud. Met gorilla’s praat je niet.

De taal brengt ons nader tot de neocortex.

Ik veronderstel dat ze als goede professional niet beledigd was door mijn uitbarsting, en eerlijk gezegd heb ik er geen spijt van dat ik het eruit heb geflapt. Ik geef de paleocortex van alles de schuld, ook van wat er daarna volgde. Drie contracties later kwam de moeder aller contracties, een onstuitbare golf die mij onmiddellijk in een andere dimensie bracht, een andere omgeving en een andere historische tijd (toortsen in plaats van lampen, Romeinse toga’s in plaats van doktersjassen), en dat was precies het moment waarop ik DE OPENBARING kreeg.

Elf jaar daarvoor had ik Alice Espanet gekend, de – veronderstelde – meedogenloze en waanzinnige moordnares. Wel degelijk! Maar dat niet alleen, we woonden een week lang op kamers tegenover elkaar. Maar ze heette toen niet Alice Espanet. In die draaikolk van pijn herinnerde ik me opeens alles. Omdat ik tot dan toe zo veel mogelijk uit de buurt was gebleven van krantenfoto’s, omdat ik nooit meer aan die vrouw had gedacht sinds ik haar uit het oog was verloren, en omdat elf jaar niet voor niets voorbijgaan, kostte het me moeite om dat gezicht te herkennen. Maar door een samenzwering van hor-

monen, prostaglandine en oxytocine, gevoegd bij de overgeerfde kennis van de paleocortex, stond ik opeens oog in oog met de waarheid: ik was met die – vermoedelijk – vreselijke vrouw omgegaan toen ik nog jong en groen was en nauwelijks iets van die pijn wist.

Die openbaring benam me de adem.

Het is zo dat je om de weeën enigszins waardig te kunnen verdragen je adem onder controle moet hebben. Dat wordt je op alle cursussen geleerd. In twee tellen inademen, een, twee, in vier tellen uitademen, een, twee, drie, vier. Het is een mantra. Als je uit de maat raakt, is het afgelopen. Dan krijgt de pijn je te pakken en haalt je langs een doornstruik. Ze doet met je wat ze wil. Je raakt al je zelfvertrouwen kwijt. Je bent geen gorilla meer, maar een beklagenswaardige lappenpop, een vod.

Uiteindelijk moest ik toch om een ruggenprik vragen, want ik raakte uit mijn concentratie en uit de maat door die openbaring. Voor de vroedvrouw die me ‘mijn duifje’ noemde, zat de dienst er gelukkig al op en daar was ik dankbaar om.

Terwijl het effect van de verdoving zich door mijn lichaam verspreidde, zei ik bij mezelf dat ik die openbaring hoe dan ook moest onthouden. Ik weet niet waarom ik dacht dat een verdoving geheugenverlies veroorzaakte, want dat is niet zo, ik herinner me alles nog precies.

Zeven uur later werd Erik geboren. Hij was heel klein, een warm, vies wezentje van twee kilo en honderd gram. Ze legden hem op mijn borst en zijn lichaampje maakte een vlek in de vorm van het eiland Lanzarote op mijn borstbeen.

Het waren ogenblikken van verwarring, lawaai en ongeloof. Ze pakten de baby onmiddellijk van me af, de kraamkamer was opeens vol mensen (of waren die er misschien al een hele tijd?) en het leek of iedereen haast had. Terwijl ik de leegte streelde die dat menselijke wezentje op me had achtergelaten, werd ik bestookt met woorden die op dat moment niet veel betekenis voor me hadden: apgartest, meconiumhoudend vruchtwater. Eigenlijk bedoelden ze dat ik hem voorlopig niet zou terugkrijgen. In de laatste weken van de zwangerschap was de foetus in de baarmoeder gediagnosticeerd met de afkorting SGA, maar de gynaecoloog die opdracht had gegeven om de bevalling op te wekken, had de diagnose veranderd in IUGR. Al hebben die termen nu geen enkele betekenis meer voor me, het is overbodig te zeggen dat IUGR erger is dan SGA, vandaar dat de baby zo snel mogelijk uit mijn buik moest worden gehaald. Terwijl SGA betekent dat de foetus klein is, heeft IUGR iets urgents, omdat de foetus *veel te* klein is. Hoe het ook zij, voordat die gynaecoloog me aan een aantrekkelijke verpleger toevertrouwde, bezwoer hij me dat alles goed zou komen: mijn zwangerschap was in de achtendertigste week en de baby kon als voldragen worden verklaard, zonder verdere complicaties.

‘Meestal hebben deze baby’s niet eens een couveuse nodig, maak je geen zorgen,’ zei de arts, nadat hij mijn lot had bezegeld met die lettersoep.

En zo was het ook. Er was geen couveuse nodig. Acht uur van mij gescheiden op de afdeling neonatologie, was voldoende. Met zijn twee kilo schoon aan de haak was hij de grootste baby op die afdeling, zoals Niclas me vertelde. Die mocht hem een paar keer bezoeken en foto’s van hem maken.

Ik mocht me niet bewegen, want mijn halve lichaam was nog verdoofd.

Niclas was geëmotioneerd en ook een tikje angstig als hij terugkwam – vandaar dat hij obsessief herhaalde ‘geloof het of niet, maar hij is de grootste’ –, hij zoomde in om me de details van de foto’s goed te laten zien, maar ik zei dat ik moe was en dat hij me even met rust moest laten. Ik was inderdaad uitgeput, maar kon toch de slaap niet vatten. Ik lag te woelen in dat ziekenhuisbed, maar ik kon alleen aan Alice Espanet denken. Jade Espanet, toen ik haar leerde kennen. Misschien was het een psychologische truc om niet aan Erik te denken, om te doen alsof ik me geen zorgen maakte en alles goed zou komen. Om de haverklap voelde ik of de vlek in de vorm van Lanzarote nog op mijn borst zat, en ik bracht er zelfs mijn neus naartoe om te proberen die nieuwe, zoete geur op te snuiven.

Eindelijk werd hij aan het begin van de avond bij me gebracht. Hij was gewassen, maar de doordringende geur die me opeens zo vertrouwd was geworden, hing nog om hem heen. Hij leek op een pas uit de oven gehaald broodje en ik had zin om hem op te eten. Letterlijk.

Een kinderarts vertelde me gedetailleerd aan welke proeven en onderzoeken ze dit piepkleine lijfje hadden onderworpen. Er zaten pleisters op zijn dijbeentjes vanwege de prikken die hij te verduren had gekregen, maar ze gaven hem sacharose als pijnstillers. Ik wilde eigenlijk helemaal niets weten van wat er in die uren was gebeurd, ik wilde alleen maar horen dat alles in orde was. Ja, dat was het. Hij was inderdaad klein. Om onbekende redenen – ‘er valt voor ons nog heel wat te leren over de zwangerschap,’ zei de kinderarts nederig tegen

me – was hij op een gegeven moment niet meer aangekomen. Het is best mogelijk dat hij in de laatste dagen zelfs een grammetje lichter was geworden, en daarom ging het beter met hem nu hij eruit was, nu zou hij gaan eten en groeien, daarna zou de *catch-up* komen en weet ik wat voor onbegrijpelijke percentielen en afkortingen nog meer.

Omdat ik de verwarde aanwijzingen van een andere vroedvrouw nauwgezet wilde volgen, legde ik de kleine aan mijn borst en dat was zo ongeveer mijn voornaamste taak in de volgende maanden. Ik was dat grote, amorfe ding dat aan twee grote tieten vastzat en waar een mooi, piepklein jongetje zich op zijn beurt aan vastklampte.

Dit was althans het beeld dat ik aan de buitenkant te zien gaf. Als iemand in mijn binnenste had gewroet, had hij heel wat kreukels gevonden, en die waren nogal wat duisterder. Mijn vagina was gehecht – het was maar een eerstegraads ruptuur, maar toch -, mijn tepels leken rauw vlees, ik werd voor het eerst vereerd met het bezoek van aambeien, ik had nog spierpijn in mijn armen en benen door de enorme inspanning aan het eind van de bevalling, en als gevolg van een nog niet gediagnosticeerde bloedarmoede voelde ik me slapper dan een blaadje in de herfst. En dan was er ook nog de kwestie van het slapen. Ik sliep gewoon niet. Of zo leek het althans: de slaap streelde me wel even, maar ik kon niet wegzinken in een opwekkende, diepe slaap en wat nog veel erger was, ik zou dat genot nooit meer beleven.

Ik had overal pijn, voelde me een wrak, en die pijn en die puinhoop leverden me niets op, Voorbij de grenzen van de pijn draaide Alice/Jade dag en nacht om me heen. Ik wist dat

er niets anders op zat dan me vol te zuigen met die onrust. Ik ben nu eenmaal schrijfster, en dat is onze enige duidelijke opdracht. Gezien mijn toestand was het bovendien veel gemakkelijker om me aan mijn obsessie over te geven. Ik gaf me eraan over en dat leek me goed.

Een van de eerste dingen die ik deed zodra ik met de baby thuiskwam en een hand vrij had (de baby lag natuurlijk aan de borst), was dan ook Léa een berichtje sturen. We kennen elkaar elf jaar en al hebben we maar één jaar samengewoond, het eerste, we zijn er wonderwel in geslaagd contact met elkaar te houden ondanks de afstand. Eerst per e-mail, daarna via Facebook en in de laatste weken van mijn zwangerschap waren we op aanraden van mijn vriendin overgestapt op Telegram Messenger. Via deze derde weg stuurde ik haar een foto van Erik, maar de lengte en het gewicht van de pasgeborene schreef ik er niet bij, zoals andere moeders doen om redenen die mij ontgaan.

Ik schreef alleen: ‘Erik is er, alles goed.’

Léa antwoordde meteen met felicitaties en hartjes in alle kleuren.

Mijn telefoon bewoog enkele seconden, een appbericht. Ze vroeg hoe het met me was en of het zwaar was geweest. Ik schreef terug nee, maar ging niet in op details die me van mijn ware missie zouden afleiden. Het mobieltje bleef stil. Ik gaf haar even de tijd en toen waagde ik de stap, al kostte het me evenveel tijd voordat ik de juiste woorden vond.

‘Ik weet het van Jade.’

Stilte.

Zou ze opeens iets te doen gehad hebben waardoor ze het bericht niet had gelezen? Was ze sprakeloos door de gruwe-